

IRÁNYTŰ SZÜLŐKNEK
DIAGNÓZIS UTÁN

DIAGNOSZTIZÁLÓ
INTÉZMÉNYEK,
TERÁPIÁK

AOSZ
2012

A kiadvány megjelenését
az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatta

Felelős kiadó: Autisták Országos Szövetsége
A 2010-ben megjelent kiadványt frissítette: Kapitány Imola
Tördelés: Hronyecz Ildikó

© AOSZ

TARTALOM

AUTIZMUS DIAGNOSZTIKAI CENTRUMOK ÉS SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK	5
AUTIZMUS DIAGNOSZTIKAI CENTRUMOK	7
TANULÁSI KÉPESSÉGET VIZSGÁLÓ SZAKÉRTŐI ÉS REHABILITÁCIÓS BIZOTTSÁGOK	9
EGYÉB FOGYATÉKOSSÁGOT	
DIAGNOSZTIZÁLÓ INTÉZMÉNYEK.....	14
KORAI FEJLESZTŐ HELYEK	16
TERÁPIÁK, FEJLESZTŐ MÓDSZEREK.....	29

AUTIZMUS DIAGNOSZTIKAI CENTRUMOK ÉS SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGOK

A sajátos nevelési igény (fogyatékos) tényét a szakértői és rehabilitációs bizottságok állapíthatják meg, komplex orvosi, pedagógiai, gyógypedagógiai, pszichológiai vizsgálat alapján. Az autizmus diagnózis megállapításához a gyermeket pszichiáter szakembernek is meg kell vizsgálnia. **Ez azért nagyon fontos, mert a szakértői bizottságok szakvéleménye, igazolása a feltétele annak, hogy a különböző juttatásokat, kedvezményeket, speciális ellátásokat az igénylő megkaphassa.** Ilyenek pl. az utazási kedvezmények, az emelt összegű családi pótlék, a meghosszabbított idejű gyēs, az egyes tantárgyaknál az értékelés, minősítés alóli felmentés stb. A gyermek megfelelő intézménybe történő felvételéhez is szükség van a szakvéleményre, mert a fogadó intézmény ennek alapján kaphatja meg az emelt összegű normatívát.

A tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok **(TKVSZRB)** működtetése valamennyi megyei és a fővárosi önkormányzatnak kötelezettsége, a látás-, hallás-, a mozgás- és a beszédfogyatékos vizsgálatát végző országos szakértői tevékenység megszervezése a fővárosi önkormányzat feladata.

A szakértői és rehabilitációs tevékenységet a 4/2010. (I. 19.) sz. OKM rendelet szabályozza.

A szakértői és rehabilitációs bizottság által végzett vizsgálat a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul, s annak megkezdéséhez a szülő jelenléte szükséges.

A szakértői bizottságok által készített szakvélemény – a fent hivatkozott rendelet 14.§ -a szerint többek között – tartalmazza:

1. A korai fejlesztés és gondozás szükségességét, az ennek keretében nyújtott szolgáltatásokat.
2. Azok idejét, a fejlesztéssel kapcsolatos szakmai feladatokat, valamint annak megjelölését, hogy a feladatokat milyen ellátás keretében, melyik intézmény biztosítja.
3. Annak megállapítását, hogy a gyermek, a tanuló speciális, vagy többségi oktatási intézményben vehet részt az óvodai, iskolai ne-

- velésben, oktatásban.
4. Annak megállapítását, hogy a fogyatékos tanuló tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással, vagy a szülő választása szerint iskolába járással, illetve magántanulóként, avagy kizárólagosan magántanulóként teljesítheti. Ez utóbbi esetben a heti foglalkoztatás idejét és a felkészüléshez szükséges, a szakértői és rehabilitációs bizottság által biztosított szakembereket is meghatározza.
 5. Annak megállapítását, hogy a gyermek a tankötelezettségét fejlesztő felkészítés, illetőleg fejlesztő iskolai oktatás keretében teljesíti, a fejlesztő felkészítés feladataiban részt vevő intézményt, a foglalkozások heti idejét, továbbá a foglalkozásokhoz szükséges, a szakértői és rehabilitációs bizottság által biztosított szakembereket.
 6. A gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő nevelési-oktatási intézményre vonatkozó javaslatot, illetve a kijelölt nevelési-oktatási intézmény megjelölését.
 7. A gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményeket, javaslatot az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésre.

Ha a szülő a szakértői véleményben foglaltakat nem fogadja el, a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerinti önkormányzat jegyzőjénél a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezheti, a vélemény kézhezvételétől számított 15 napon belül.

A szakértői és rehabilitációs bizottság tájékoztatja a szülőt azokról az intézményi lehetőségekről, amelyekben gyermeke korai fejlesztésben és gondozásban részesülhet, tankötelezettségének, illetve a fejlesztő felkészítésének eleget tehet. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül.

A szakértői bizottság tevékenységének része a gyermek, a tanuló fejlődésének rendszeres nyomon követése **(felülvizsgálatok)**. A felülvizsgálati kötelezettség azt is jelenti, hogy a korábban kiadott szakvélemények hatályukat veszítik, és a meghatározott határidő eltelte után nem szolgálnak alapul az egyes jogosultságok igénybevételére.

Alábbi összefoglalásunk egyrészt autizmus diagnosztikai centrumokat, másrészt tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottságokat is tartalmazza. A diagnosztikai centrumok valójában olyan intézmények, ahol tudomásunk szerint autizmus megállapítására alkalmas vizsgáló eszközök (tesztek) használatára kiképzett pszichiáterek vagy pszichológusok dolgoznak.

AUTIZMUS DIAGNOSZTIKAI CENTRUMOK

Autizmus Alapítvány

1089 Budapest, Delej u. 24–26.

Tel./fax: (06 1) 314 2859, 210 4364

Ambulancia:

1089 Budapest, Delej u. 21.

(06 1) 334 1123

Baranya Megyei Pedagógiai Szakszolgálatok és Szakmai Szolgáltatások Központja

7626 Pécs, Egyetem u. 2.

(06 72) 518 580

Békés Megyei Tudásház és Könyvtár

5600 Békéscsaba, Kiss Ernő u. 3.

(06 66) 530 204

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálati Intézet, Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

3527 Miskolc, Selyemrét utca 1.

(06 46) 530 114

**Gyógypedagógiai Fejlesztő, Tanácsadó és Továbbképzési
Központ, Tanulási Képességet Vizsgáló Országos Szakértői
és Rehabilitációs Bizottság**

8900 Zalaegerszeg, Apáczai Csere János tér 5/a
(06 92) 510 571

**Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Kenézy Gyula Kórház
Rendelőintézet (Gyermekek és Ifjúságpszichiátriai Osztály)
4026 Debrecen, Bartók u. 226.**

(06 52) 511 818

**Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet,
Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálat, Tanulási
Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

5000 Szolnok, Mária u. 19.

(06 56) 510 710

Korai Fejlesztő Központot Támogató Alapítvány

1146 Budapest, Csantavér köz 911.

(06 1) 363 0270

**Semmelweis Egyetem 1. sz. Gyermekklinika
Gyermekekpszichiátriai Osztály**

1083 Budapest, Bókai u. 53.

(06 1) 459 1500/2763

**Szegedi Tudományegyetem,
Gyermekek és Ifjúságpszichiátriai Osztály**

6725 Szeged, Boldogasszony sgt. 15.

(06 62) 549 622

Vadaskert Alapítvány a Gyermekek Lelki Egészségéért

1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 116.

(06 1) 392 1400

TANULÁSI KÉPESSÉGET VIZSGÁLÓ
SZAKÉRTŐI ÉS
REHABILITÁCIÓS BIZOTTSÁGOK

BUDAPESTEN

**Fővárosi 1. számú Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői
és Rehabilitációs Bizottság és Szolgáltató Központ**

1116 Budapest, Rátz László u. 73.

Tel./fax: (06-1) 208-2295

I., II., XI., XII., XX. XXII. XIII. kerületiek részére

**Fővárosi 2. számú Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői
és Rehabilitációs Bizottság és Szolgáltató Központ**

1052 Budapest, Deák Ferenc u. 17.

(06 1) 266 3379

Fax: (06 1) 266 3202

III., IV., VI., VII., XIII., XV. és XVI. kerületiek részére

**Fővárosi 3. számú Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői
és Rehabilitációs Bizottság és Szolgáltató Központ**

1144 Budapest, Füredi park 6.

Tel./fax: (06 1) 468 3661, 220 4842

VIII., IX., X., XIV., XVII., XVIII. és XIX. kerületiek részére

**Fővárosi 4. számú Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői
és Rehabilitációs Bizottság és Szolgáltató Központ**

1077 Budapest, Izabella utca 1.

Tel./fax: (06 1) 489 0904, 489 0905

szakbiz4@t-online.hu

www.szakertoibizottsag4.hu

VIDÉKEN

Bács-Kiskun Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló

sz. Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

6000 Kecskemét, Juhar u. 23.

Tel./fax: (06 76) 477 666

bkm.szrbl@microsystem.hu

Bács-Kiskun Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló

2. sz. Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

6500 Baja, Barátság tér 18.

(06 79) 326 767

Baranya Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

7626 Pécs, Egyetem u. 6.

Postacím: 7603 Pécs, Pf. 173.

Tel./fax: (06 72) 226 396

Békés Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

5600 Békéscsaba, Luther u. 5/b.

(06 66) 326 669

Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

3527 Miskolc, Selyemrét utca 1.

(06 46) 530 110/22 mell.

Fax: (06 46) 530 117

Csongrád Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

6726 Szeged, Közép fasor 1–3.

(06 62) 431 499, 431 599

**Fejér Megyei Önkormányzat Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Egységes**

Pedagógiai Szakszolgálat

8000 Székesfehérvár, Mátyás király krt. 13.

(06 22) 500 010

Fax: (06-22) 500-011

**Győr-Moson-Sopron Megyei Tanulási Képességet
Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

9023 Győr, Cirkeli u. 31.

(06 96) 415 926, 518 215

szakertoi@externet.hu

**Hajdú-Bihar Megyei Közoktatási Szolgáltató Intézet
(Szakértői Bizottság)**

4029 Debrecen, Monti ezredes u. 7.

Tel./fax: (06 52) 344 069, 344 121

**Heves Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

3300 Eger, Cifrakapu u. 28.

(06-36) 312-929

**Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet Tanulási
Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

5000 Szolnok, Mária u. 19.

(06 56) 515 260, 515 261

**Szolnok Városi Pedagógiai Szakszolgálat Tanulási Képességet
Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

5000 Szolnok, Városmajor út 65/a.

(06 56) 420 828

**Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Tanulási
Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehab. Bizottság és Nevelési
Tanácsadó**

2800 Tatabánya, Réti út 83.

Tel./fax: (0634) 589 683

**Nógrád Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

3100 Salgótarján, Ruhagyár u. 9.

(06 32) 432 272

**Pest Megyei 1. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

1077 Budapest, Dohány u. 54.

(06 1) 413 6935

**Pest Megyei 2. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

2700 Cegléd, Buzogány u. 23.

(06 53) 500 048

**Somogy Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

7400 Kaposvár, Somssich P. u. 8.

(06 82) 527 430, 527 446

**Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tanulási Képességet
Vizsgáló 1. sz. Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

4400 Nyíregyháza, Szarvas u. 10–12.

(06 42) 413 406

**Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tanulási Képességet
Vizsgáló 2. sz. Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

4300 Nyírbátor, Debreceni u. 67.

(06 42) 510 106

**Tolna Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

7100 Szekszárd, Bartina u. 21.
(06 74) 510 188

**Vas Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

9700 Szombathely, Sugár u. 9.
(06 94) 512 058, 512 055
Fax: (06 94) 506 251

**Veszprém Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló
Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

8200 Veszprém, Kossuth utca 10.
(06 88) 406 698

**Zala megye – Nyitott ház Egységes Gyógypedagógiai
és Módszertani Intézet (Szak. Biz.)**

8900 Zalaegerszeg, Apáczai Csere J. tér 5/a.
(06 92) 510 572

EGYÉB FOGYATÉKOSSÁGOT DIAGNOSZTIZÁLÓ INTÉZMÉNYEK

Beszédvizsgáló Országos Szakértői és Gyermekrehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ

1052 Budapest, Halmi u. 26.

(06 1) 203 8497

boszb@hu.internet.net

www.beszedvizsgalo.hu

Hallásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ

1147 Budapest, Cinkotai út 125–137.

(06 1) 422 1493

hallasvizsgalo@siketbp.co.hu

Látásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ

1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

(06 1) 363 1561

info@latasvizsgalo.hu

www.latasvizsgalo.hu

Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ

1145 Budapest, Mexikói út 60.

(06 1) 220 6459

mozgasvizsgalo@freemail.hu

www.mozgasjavito.hu

**ELTE-BGYFK Gyakorló Gyógypedagógiai és Logopédiai
Szakszolgálat, Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és
Országos Gyógypedagógiai-szakmai Szolgáltató Intézmény**

1071 Budapest, Damjanich u. 41–43.

(06 1) 461 3700

gyoszi@barczy.hu

KORAI FEJLESZTŐ HELYEK

BUDAPESTEN

Gézengúz Alapítvány a Születési Károsultakért Fejlesztő Központ

1039 Bp. Medgyessy F. u. 3.

Telefon/fax: (06 1) 243 8595

gezenguz@gezenguz.hu

Szülési, veleszületett sérültek komplex mozgás és értelmi, érzékszervi fejlesztése ezen belül vízbeli terápiás mozgás- és egyensúly fejlesztése. Gyermekeket a fővárosból és környékéről vesz fel. Integrált csoportban sérült gyermekekkel foglalkozik.

ELTE Speciális Gyakorló Óvoda és Korai Fejlesztő Módszertani Központ

1071 Budapest, Damjanich u. 41–43.

Telefon/fax: (06 1) 461 3720

gyakovoda@barczy.hu

Ferencvárosi Komplex Óvoda, Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény

1097 Budapest, Vágóhíd u. 35–37.

(06 1) 216 2385

fkoai@hu.inter.net

Magyar Williams Szindróma Társaság

1095 Budapest, Viola u. 19.

(06 1) 326 7492; fax: 438 0738

pogany@williams.ngo.hu

Budapesti Korai Fejlesztő Központ

1146 Budapest, Csantavér köz 9–11.

Telefon/fax: (06 1) 363 0270

titkarsag@koraifejleszto.hu

0-5 éves korú megváltozott fejlődésmenetű gyermekeket nevelő családok segítése, diagnózis felállítása, korai fejlesztés egyéni és csoportos formában Budapesten és környékén élőknek.

Budai Ház – Korai fejlesztés

1119 Budapest, Bártfai u.34/a.

(06 1) 203 2827

titkarsag@koraifejleszto.hu

Budapest XXII. Kerület Önkormányzata Nevelési Tanácsadó

1221 Budapest, Szent István tér 1.

(06 1) 229 2137; fax: 229 0044

nevtan@hawk.hu

1. sz. Fővárosi Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ

1116 Budapest, Rácz László u. 73.

Telefon/fax: (06 1) 208 2295

www.szakbiz1.hu

szakbiz1@t-online.hu

Fővárosi 4. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

1027 Budapest, Csalogány u. 43.

Telefon/fax: (06 1) 489 0905

www.szakertoibizottsag4.hu

szakbiz4@t-online.hu

EGYÉB FEJLESZTŐ HELYEK

Dévény Anna Alapítvány

1122 Budapest, Széll Kálmán tér 16. és Október 6. u. 24.

(a mozgásfejlesztés színhelyei)

(06 1) 355 5392

www.deveny.hu

deveny@deveny.hu

Mozgásfejlesztés Dévény Anna módszerével. Elsősorban agysérült, szülés közben sérült gyermekek szülei fordulnak hozzá.

Gyógyító Játzóház Alapítvány

Budapest, 1067 Eötvös u. 25/b.

Telefon (06 1) 331 1080; este: 341 2985

www.tunyogi.hu

tunyogi.jatszohaz@gmail.com

Szolgáltatásai: sérült csecsemők, gyerekek komplex terápiája

Tunyogi-féle módszerrel, családterápia, szakmai továbbképzések.

VIDÉKEN

BARANYA MEGYE

Apáczai Nevelési és ÁMK Korai Fejlesztő, Logopédiai és Gyógytestnevelési Intézet

7632 Pécs, Apáczai Csere János körtér 1.

(06 72) 550 645; fax: 550 646

pecsikorai@esternet.hu

BMÖ Óvodája, Általános Iskolája, Szakiskolája

7700 Mohács, Kórház u. 1–3.

(06 69) 322 133; fax: 322 529

mohacs@kisegito.axelero.net

BÁCS-KISKUN MEGYE

BKMÖ Bajai Közoktatási Intézménye és Gyermekotthona

6500 Baja, Barátság tér 18.

Postacím: 6501 Baja, Pf. 100.

(06 79) 321 599; fax: 321 508

special@freemail.hu

BKMÖ Kecskeméti Közoktatási Szakszolgálati és Gyermekvédelmi Intézménye

6000 Kecskemét, Juhar u. 23.

(06 76) 478 322; fax: 478 229

iroda@juharisi.sulinet.hu

BKMÖ Óvodája, Általános Iskolája, Előkészítő Szakiskolája és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat

6200 Kiskőrös, Hrúz Mária u. 2/1

Telefon/fax: (06 78) 511 592

Göllesz Viktor Általános Iskola

6100 Kiskunfélegyháza, Szent Imre u. 1–3.

(06 76) 461 193; 461 426

Korai fejlesztő, bölcsőde és általános iskolai képzés.

BÉKÉS MEGYE

BMÖ Gyógypedagógiai és Egységes Pedagógiai Szakszolgálati Intézmény

5900 Orosháza, Pacsirta u. 1.

Telefon/fax: (06 68) 411 546

gyosza.oh@freemail.hu

Békés Megyei Humán Fejlesztési és Információs Központ

5600 Békéscsaba, Luther u. 5/b.

Telefon/fax: (06 66) 326 669

hufik@bhn.hu

Általános Művelődési Központ

5510 Dévaványa, Vörösmarty M. u. 6–8

Telefon: (06 66) 483 035

KBME Napraforgó Gyógypedagógiai Központ

5600 Békéscsaba, Kölcsey u. 27.

Telefon: (06 66) 452 202

Kőrösladányi Általános Művelődési Központ

5516 Kőrösladány, Wenckheim B. út 6/4.

Telefon: (06 66) 474 200

Békés Megyei Hunyadi János Közoktatási Intézmény

5900 Orosháza, Kossuth tér 1.

Telefon: 68/411-811

Békés Megyei Harruckern János Közoktatási Intézmény

5700 Gyula, Szt. István u. 36.

Telefon: (06 66) 362 124

Esély Pedagógiai Központ

5600 Békéscsaba, Vadháti u. 3.

Telefon: (06 66) 328 064

Bartók Béla Nevelési Központ

5530 Vésztő, Rákóczi u. 2.

Telefon: (06 66) 476 010

Körös-szögi Kistérség Többcélú Társulás

Humán Szolgáltató Központ

5540 Szarvas, Kossuth u. 56–58.

Telefon: (20) 959-7460

Sarkad Város Önkormányzatának Bölcsődéje

5720 Sarkad, Kossuth u. 15.

Telefon: (06 66) 375 641

Csemeteház Bölcsőde Gyula

5700 Gyula, Leiningen utca 4.

Telefon: (06 66) 361 090

Tildy Zoltán Ált. Isk. és Egységes Módszertani Intézmény

5520 Szeghalom, Tildy u. 17–21.

Telefon: (06 66) 371 232

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

**BAZ Megyei Önkormányzat Óvoda, Általános Iskola,
Szakiskola, Diákotthon és Gyermekeotthon**

3600 Ózd, 48-as út 26.

Postacím: 3600 Ózd, Pf. 56.

Telefon/fax: (06 48) 570 031

fogis@freemail.hu

**Deák Úti Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Pedagógiai
Szakszolgálat**

3980 Sátoraljaújhely, Deák út 31.

Postacím: 3980 Sátoraljaújhely, Pf. 61.

(06 47) 322 161; fax: 521 476

gy.ped.isi@deaku-sujhely.sulinet.hu

Erdélyi János Általános Iskola és Kollégium

3950 Sárospatak, Nagy Lajos u. 10.

Telefon/fax: (06 47) 311 120

patakspec@freemail.hu

Help Alapítvány

3529 Miskolc, Csabai kapu 8.

(06 46) 431 329

**Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai
Szakmai és Szakszolgálati Intézet**

3534 Miskolc, Selyemrét utca 1.

(06 46) 530 110; fax: 530 117

www.borsod-ped.hu

info@borsod-ped.hu

CSONGRÁD MEGYE

**Szegedi Korai Fejlesztést és Integrációt
Támogató Alapítvány (KORINTA)**

6720 Szeged, Károlyi u. 4. III/1.

Telefon/fax: (06 62) 416 490

info@odukozpont.hu

ODÚ Korai Fejlesztő Központ

6723 Szeged, Gáspár Zoltán u. (Zöld Óvoda)

(06 62) 555 615; (06 70) 335 2389

www.odukozpont.hu

info@odukozpont.hu

**Kozmutza Flóra Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola,
Diákotthon és Gyermekotthon**

6800 Hódmezővásárhely, Kutasi út 36.

Telefon/fax: (06 62) 246 074

www.kozmutzaflora.hu

kozmutza@kfisk-hmvhely.sulinet.hu

**Csongrád Megyei Pedagógiai Szak- és Szakmai Szolgáltató
Intézet**

6726 Szeged, Közép fasor 1–3.

(06 62) 431 499; fax: 431 391

balint@rhz.hu

FEJÉR MEGYE

**Göbel János György Gyógypedagógiai Központ és Tanulási
Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság**

8000 Székesfehérvár, Kikindai u. 1.

(06 22) 500 010; fax: 500 011

fejergyp@fejergyp.axelero.hu

GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYE

**Éltes Mátyás Általános Iskola, Diákotthon és
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény**

9200 Mosonmagyaróvár, Szent István király utca 97.

(06 96) 576 463; fax: 579 427

www.eltes.hu

eltesmovar@t-online.hu

Gézengúz Alapítvány Győri Tagozat

9026 Győr, Liget u. 1.

(06 96) 439 115

gezenguzgyor@gezenguz.hu

GyMS Megyei Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ

9023 Győr, Cirkeli u. 31.

Telefon/fax: (06 96) 415 926

szakertoi@externet.hu

Pedagógiai Szakszolgálati Központ

9400 Sopron, Lenkey u. 1-3.

(06 99) 511 772; fax: 505 407

nevtan@vivamail.hu

Nevelési Tanácsadó és Korai Fejlesztő Központ

9400 Sopron, Lenkei u. 1-3.

(06 99) 511 750, 511 772

HAJDÚ-BIHAR MEGYE

HBMÖ Gyógypedagógiai Szakértői és Rehabilitációs

Szolgáltató Központ

4029 Debrecen, Monti ezredes u. 7.

(06 52) 344 121; fax: 344 069

postmaster@szakszol.t-online.hu

**Szivárvány Korai Fejlesztő Központ és Konduktív Pedagógiai
Tanácsadó Hálózat – VESZ Gyermekrehabilitációs Központ**

4027 Debrecen, Ibolya u. 24.

(06 52) 418 654; fax: 416 54

HEVES MEGYE

Korai Fejlesztő Decentrum

3300 Gyöngyös: Védőnői Központ

(06 30) 383 9809

Petőfi Sándor Általános Iskola, Óvoda és Szakszolgálat

3300 Gyöngyös, Petőfi út 67.

(06 37) 312 159

Korai Fejlesztő Decentrum

(Nevelési Tanácsadó)

3360 Heves, Arany János út 36/b.

Telefon: (06 36) 545 114

**Heves Megyei Gyógypedagógiai Módszertani Központ
Nevelési Tanácsadó; Korai Fejlesztő**

3300 Eger, Cifrakapu út 28.

Telefon: (06 36) 312 929

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE

„Maci” Alapítványi Óvoda és Egységes Pedagógiai Szak- szolgálat – logopédia

5100 Jászberény, Gorjanc Ignác u. 1.

Telefon/fax: (06 57) 515 571

Szolnok Városi Pedagógiai Szakszolgálat Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

5000 Szolnok, Városmajor u. 65/a.

(06 56) 420 828; fax: 421 113

postmester@pszakszo.axelero.net

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet, Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálat

5000 Szolnok, Mária u. 19.

Postacím: 5000 Szolnok, Pf. 176

(06 56) 515 260; fax: 515 261

KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYE

KEMŐ Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

2890 Tatabánya, Réti út 83.

Telefon/fax: (06 3 4) 589 683

szefeli@szennaisk.hu

PEST MEGYE

Cseppek Háza (Gézengúz Alapítvány)

2011 Budakalász, Sport utca 3.

(06 26) 546 327; fax: (06 26) 546 327

gezenguz@gezenguz.hu

Szülők Fóruma Egyesület

2440 Százhalombatta, Kodály Zoltán sétány 22–24.
Telefon/fax: (06 23) 359 800
szulok-foruma@freemail.hu

Felzárkózunk Alapítvány

2013 Pomáz, Mátyás király út 4.
(06 26) 525 067; fax: 925 068

SOMOGY MEGYE**Nevelési Tanácsadó**

8600 Siófok, Beszédes József st. 79.
(06 84) 311 629; fax: 311 630

Szivárvány Gyógypedagógiai és Módszertani Központ

7570 Barcs, Széchenyi u. 2.
Telefon/fax: (06 82) 463 323
suli5672@pecs.sulinet.hu

Városi Önkormányzat Nevelési Tanácsadó,

Beszédjavító és Korai Fejlesztő Központja
8700 Marcali, Petőfi S. u. 14.
(06 85) 510 285; fax: 510 284

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE**ÉFOÉSZ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Egyesülete**

4400 Nyíregyháza, Vécsey köz 4.
(06 42) 507 012; fax: 315 308
efoesz.nyiregy@freemail.hu

TOLNA MEGYE

Dombóvári Jóléti Szolgáltató Kht.

„Reménység” Napközi Otthona

7200 Dombóvár, Arany J. tér 3.

(06 74) 565 539; fax: 565 539

remenyseg@remenyseg.t-online.hu

VAS MEGYE

**„Aranyhíd” Nevelési-oktatási Integrációs Központ Egységes
Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Óvoda, Általános
Iskola, Speciális Szakiskola**

9700 Szombathely, Pázmány Péter krt. 26/b.

(06 94) 329 009

aranyhid@aranyhid-szhely.sulinet.hu

Korai Fejlesztő Központ és Micimackó Óvoda

9700 Szombathely, Pázmány Péter krt. 26/b.

Telefon/fax: (06 94) 329 009

VESZPRÉM MEGYE

Nevelési Tanácsadó

8300 Tapolca, Nagyköz u. 1-3.

Telefon/fax: (06 67) 414 187

TERÁPIÁK, FEJLESZTŐ MÓDSZEREK

Ebben a részben röviden bemutatjuk a Magyarországon is ismert, vagy alkalmazott terápiás módszereket, fejlesztéseket. Bár az autizmus a tudomány mai eszközeivel sajnos nem gyógyítható, olyan tudományosan igazolt, a gyakorlatban kipróbált hatékony fejlesztési módszerek állnak rendelkezésre, amelyek alkalmazásával a gyermek erősségeire építve a hiányok kompenzálhatók, a tünetek csökkenthetők.

Felhívjuk a figyelmet, hogy bár igen sokféle megközelítés, módszer, kezelés létezik, ezeknek minden esetben meg kell felelniük az adott gyermek, fiatal vagy felnőtt sajátosságainak, egyéni igényeinek.

A szakemberek az egyén képességeinek részletes és alapos feltárással állítják össze a komplex és egyénre szabott fejlesztési programot, amelynek kitartó követésével rövidebb vagy hosszabb távon várható eredmény.

A végső cél az egyén képességeihez mérten elérhető legmagasabb szintű társadalmi beilleszkedés, az alkalmazkodóképesség, a szociális-kommunikációs készségek fejlesztése és a lehető legnagyobb fokú önállóság kialakítása. Mindezek elősegíthetik a megfelelő életminőség elérését.

Nagyon fontos, hogy felvegyük a kapcsolatot az adott módszert jól ismerő szakemberrel, akiben megbízunk, aki nyomon követi a gyermek fejlődését és kérdéseinkre megnyugtató választ tud adni.

Egyetlen módszer sem csodaszer. Az autizmus kezelésére alkalmazott terápiák közös jellemzője, hogy minél hamarabb elkezdődnek, annál jobb eredmények várhatók. A sikeresség szempontjából fontos a legalább heti 15-20 órás fejlesztés, minimum hat hónap, egy év időtartamig (ez egy adott fejlesztési módszer esetében javasolható, de fontos tudni, hogy az érintettek többsége egész életében igényel valamilyen fejlesztést, támogatást). Fontos a megfelelő terapeuta és az autizmussal élő gyermek vagy felnőtt aránya (ez gyakran 1:1 arányt jelent) és a család bevonása.

Az Egészségügyi Minisztérium megbízásából az Autizmus Alapítvány és a Pszichiátriai szakmai Kollégium, elkészítette az autizmus ellátás protokollját, ami segít a sokféle terápiás módszer közötti eligazodásban. A korrekt tájékoztatás érdekében az alább felsorolt terápiák, módszerek után jelezzük annak az irányelv szerinti minősítését. *E szerint a terápiák hatására vonatkozó tudományos ismeretek alapján a módszerek három kategóriába sorolhatók:*

1. „erős evidenciákkal alátámasztott”, azaz tudományosan igazolt autizmus-specifikus hatás;
2. „gyenge evidenciákkal alátámasztott”, azaz tudományosan nem igazolt, de nem ártalmas;
3. „nincs mögötte evidencia”, azaz hatása tudományosan cáfolt, kifejezetten veszélyes.

TERÁPIÁK ÉS BEAVATKOZÁSOK

A terápiás közeg

A fejlesztés első lépése a megfelelő közeg kialakítása, ami leginkább a fejlődési zavar jellemzőihez, s az adott gyermek egyéni szükségleteihez alkalmazkodik. Ez a közeg a külső szemlélő számára lehet, hogy túl „mesterségesnek” tűnik, a gyermekeknek azonban mankót jelent. Jellemzője a strukturáltság, átláthatóság, vizuális segítség alkalmazása és a főleg, vagy az egyén számára zavaró ingerek kerülése.

A cél megtervezése

Ezután a fejlesztés egyénre szabott célját kell pontosan meghatározni. A legfőbb és legtávolabbi cél természetesen az, hogy mások segítségével nem szoruló, független és kompetens emberként tapasztalhassák meg magukat. Ehhez eljutni a szociális-kommunikációs deficit kompenzálásával – amelynek egyik alapvető módja a szociális és kommunikációs készségek tanítása –, a rugalmasabb viselkedés és gondolkodás fejlesztésével, az önállósági és szabadidős készségek fejlesztésével lehet. A fentiekben kiemelt területek mellett természetesen egyénre szabottan további területek fejlesztése is szükséges, pl. a motorikus funkciók fejlesztése. Sokszor a viselkedési problémák megelőzése, kezelése is megoldandó feladat lehet.

Fontos tudnunk, hogy a viselkedésproblémák nem szükségszerű velejárói az autizmus diagnózisának.

TEACCH

(Treatment Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children – Autisztikus és azzal összefüggő kommunikációs fogyatékossgot mutató gyermekek oktatása és kezelése)

Rendkívül magas szinten kifejlesztett, alaposan megvizsgált, és széleskörű befolyást gyakorló program, mely az autizmussal kapcsolatos tudományos kutatások eredményeire támaszkodik. A beavatkozás során viselkedés- és kognitív terápiás eljárásokat alkalmaznak egyénre szabottan. A megközelítés Észak-Karolinából származik, de *Erich Schopler* és *Gari Mesibov* erőfeszítései révén egész Európában elterjedt. 1977-ben egyetemi kutatási projektként indult. Az eredeti program kezdeményezői Schopler és *Reichler*. Ők a gyermekek szüleire úgy tekintettek, mint potenciális erőforrásokra, társterapeutákra. Szerintük az autizmus gyógyítására nem számíthatunk, jelentős javulására azonban igen.

A program készségorientált, és az egész életútra kiterjeszti a fejlesztést. Bár a program arra törekszik, hogy többségi iskolákban állítsanak fel osztályokat, azonban a tipikus gyerekek közé történő beillesztés nem tartozik elsődleges céljai közé. A modell meghatározó eleme az adaptált környezet, amelyet valóban nagyon speciálissá tesz az, hogy az autizmussal élők egyéni szükségleteinek felel meg. A környezet fizikai elrendezési módja lényeges. A különféle tevékenységeknek például strukturált, külön területek vannak kijelölve. Világosan elkülönülnek a játékokra, a szabadidőre vagy a tanulásra használt területek, mivel az autizmussal élő személyek így a látványból is megérthetik az egyes terek funkcióját. Ez megkönnyíti a kontextusnak és a helyszínnek megfelelő viselkedések megtanulását. A módszertan része az egyéni foglalkozások biztosítása.

E modell másik alapvető módszertani eljárása az egyénre szabott vizuális környezeti támpontok alkalmazása. Kutatások bizonyítják, hogy általában az autizmussal élő személyek erőssége a konkrét, nem tűnékeny, látható információk feldolgozása, értelmezése. A vizuális környezeti támpontok egyik jól ismert példája a napirend használata. A napirend láthatóvá és konkrétá teszi a láthatatlan időt, világossá teszi

a nap lefolyását, a tevékenységek, események sorrendjét, helyét, idejét.

A TEACCH modell sikere azon alapul, hogy az egyéni felmérésen és fejlesztési terven alapul és az autizmusban minőségileg sérült területeken tűz ki fejlesztési célokat. A megközelítés alkalmazása segít megelőzni és csökkenteni az autista gyerekek viselkedésproblémáit, és értelmes, önálló tevékenységekbe vonja be őket.

PECS

*(Picture Exchange Communication System
Képkártyacserés kommunikációs rendszer)*

A PECS-et eredetileg olyan autizmussal élő gyermekek számára dolgozták ki *A. Bondy* és munkatársai, akik egyáltalán nem, vagy csak nagyon kevéssé beszéltek. A módszer lényege: alternatív augmentatív kommunikációs rendszer kialakítása, képcserés kommunikációs módszerrel. A fő cél, hogy hatékony, jelentésteli, funkcionális kommunikáció alakuljon ki az autizmussal élő gyermek és az őt körülvevő személyek között. A kommunikáció sikerének reményében a rendszert úgy építették föl, hogy a gyerekek motiválttá váljanak, megértsék a kommunikáció hatalmát és funkcióit, s így gyorsan megtanuljanak mások felé fordulni és önállóan kezdeményezni.

A rendszer képkártyákra épül, amelyek az adott gyermek számára fontos, motiváló, érdekes dolgokat ábrázolnak, hiszen motiváció és érdeklődés nélkül nincs valódi kommunikáció. A képkártyák a gyermek által legbiztosabban értett szimbólumszinten készülnek, így előfordulhat, hogy tárgyakat csomagolunk be, vagy élethű fotókat használunk, de alkalmazhatunk rajzokat, piktogramokat is. A terapeuták először a szülők közreműködésével kiválasztják azokat a motiváló tevékenységeket vagy tárgyakat, amelyekről a felmérés alapján tudják, hogy az adott gyermeket érdeklik. Ez után megtanítják a gyermeknek, hogy hogyan cserélheti ki a képet arra a tárgyra, tevékenységre, amire vágyik. Lényeges, hogy a sikeres cseréhez a gyermeknek nem szükséges megszólítania a kommunikációs partnert, nem kell a szemébe néznie, elég, ha a képet a kezébe adja. Az egyszerű csere fázisa után a gyermek más személyekkel, különböző helyzetekben általánosítja tudását, majd megtanulja megkülönböztetni a képek jelentését. Később a kérésen kívül egy sor további kommunikációs funkciót tanul, illetve mondatokat állít

össze a szavakból. A korán megkezdett PECS tréning a módszer kidolgozóinak kutatásai szerint elősegítheti a beszéd kialakulását.

A PECS tréning az egyik komplex autizmus-specifikus megközelítés. A módszer a TEACCH programhoz hasonlóan kognitív-viselkedéses megközelítést alkalmaz és a strukturált oktatásra és vizuális segítségekre épül.

Vizuális támogatás

Számos olyan, autizmusra kidolgozott módszertan, technika létezik, amely a vizualitásra épül, mivel a vizualitás általában az autizmussal élők erőssége.

Ilyen módszerek például:

- Napirend
- Képregények
- Szociális történetek
- Feladatlisták
- Folyamatábrák stb.

ABA

(Applied Behavior Analysis – Alkalmazott viselkedéselemzés)

Kognitív viselkedésterápia. Viselkedésproblémák megelőzését, kezelését célozza. Strukturált környezetben zajlik. Hazánkban most van terjedőben.

Elemei: a viselkedés elemzése, a környezeti tényezők elemzése, gyermek viselkedésének kondicionálása.

LOVAAS – LOVAAS-FÉLE BEHAVIORISTA INTENZÍV MEGKÖZELÍTÉS

A behaviorista (a magatartással kapcsolatos) módszerek tanulási elméleten alapulnak, amelynek során a terapeuta olyan tanulási rendszert hoz létre a gyermek számára, amelyben minden pozitív viselkedésmódot megjutalmaz, a negatívakat azonban figyelmen kívül hagyja vagy

bünteti. Napjainkban a büntetés már nem része a korszerű viselkedéses beavatkozásoknak. A módszer a problémát az autizmussal élők idegrendszere és az átlagos környezet össze nem illésének tekinti. Azt javasolja, hogy a terápiát az ébren töltött órákban folyamatosan biztosítsuk. A hatvanas évek óta egyre nagyobb érdeklődés mutatkozott arra, hogy behaviorista irányvonalak szerint együtt dolgozzanak a szülőkkel. (Ez főként hat év alatti gyermekekre irányult.) A károsodott viselkedésmódok közé tartozik a figyelem nagymértékű hiánya, a rosszul kialakult szociális viselkedésmódok, a szokásos emocionális viselkedésmódok hiánya.

A program nagy része tulajdonképpen azon alapul, hogy a gyermek megtanuljon utánózni. Ez általában a nonverbális (szavak nélküli) utánzás tanításával kezdődik, aminek során a terapeuta a gyermeket testmozgásainak leutánzására tanítja. A kívánt viselkedés utánzására a gyermeket fizikálisan ösztönzik, vagy étellel, vagy szociális jutalmakkal megerősítve. A nonverbális utánzást kiterjesztik a játékszerrel való játékokra is. A terápia fokozatosan halad a verbális utánzásra való képzés felé. Kezdetben egyszerű hangokat, majd hangkombinációkat, később szavakat, végül kifejezéseket és rövid mondatokat utánóznak. Az imitációs készségek szándékos tanítása *Lovaas* szerint végül képessé teszi a gyermekeket arra, hogy normál óvodában tanuljanak. A normál óvodába való beszoktatás fokozatos. A viselkedéses programok egyik érzékeny pontja az – amit gyakran ér kritika –, hogy az ilyenfajta programok egyszerű szinten hatékonyak az irányított utánzás létrehozásában, az önállóan kezdeményezett rugalmas viselkedés megteremtésére azonban kevésbé alkalmasak.

Lovaas maga is figyelmeztet arra, hogy nincs okunk azt hinni, hogy a jelenleg alkalmazott viselkedéses intervenció minden autisztikus gyermek esetében jó szolgálatot tehet. A viselkedéses kezelés legfőbb hátrányaként azt is elmondja, hogy a normál működést elérő gyermekek esetét kivéve az elért eredmények a kezelés befejeztével visszaesnek.

AIT

(Auditory Integration Training – Hallási integrációs gyakorlat)

Az AIT „modulált” zenét alkalmazó kezelési módja az autizmus egyik gyakori tünetének. Sok autizmussal élő személy túl érzékeny bizonyos hangfrekvenciákra: ezeket hangosabban hallják, mint a normál hallású ember. A nekünk elviselhető zaj számukra elviselhetetlen, ami azután oka lehet önagressziónak és dührohamoknak is. A terápia napi kétszer félóra, és tíz napon keresztül zajlik, amelyből legalább ötöt egymást követő napokon kell megtartani. A páciensnek nem kell semmit sem tennie a kezelés közben. A gyakorlat kidolgozója a Franciaországban, Annecyban élő *dr. Guy Berard*.

A terápia lényeges eszköze a Berard által kifejlesztett audiokinetron készülék, amelyhez lemezjátszót és fülhallgatót csatlakoztatnak. Ez a berendezés modulálja intenzitásban és időben a hangot, frekvenciahurok segítségével. A program megkezdése előtt, félidőben és a végén, audiogramot készítenek. A félórás gyakorlatok során egy audiokinetron készülék által modulált zenét játszanak.

A berendezés véletlenszerűen módosítja a magas és alacsony frekvenciákat, és így küldi a hangokat a fejhallgatón keresztül a terápia alányához. Ha az audiogramon csúcokat találunk, akkor az adott frekvenciát részben, vagy teljesen kiszűrjük. A tréning végén az összes frekvencián normális hallást kellene tapasztalni.

A program hatásosságának mérésére a program megkezdése előtt és befejezése után kérdőívet töltenek ki a viselkedés jellemzőiről.

Hátránya: csak egyetlen lehetséges tünetre fókuszál, ami nem is jellemző minden autizmussal élő személyre.

FLOOR TIME

A „floor time” (jelentése kb. idő a padlón, azaz játék a padlón) olyan speciális program, ami fejleszti a szimbolikus és képzeleti képességeket és a szociális-kommunikációs készségeket az autizmussal élőkénél. A módszer lényege, hogy a gyermeket játék közben fejlesztjük, Ez tehát egyfajta játékterápia.

Előnyeként említik, hogy minimális tréning után a szülők otthon

tudják alkalmazni, illetve azt, hogy a szülők végre élvezhetik szülői szerepüket autista gyermekükkel. A „floor time” arra alapoz, hogy bármilyen oda vagy vissza, illetve oda-vissza irányuló reakció a gyermek és a szülő közt – legyen az verbális vagy nonverbális – a gyermek szociális képességeit fejleszti.

Magyarországon ma már ismert módszer, bár kevés helyen elérhető. Több információ található róla angolul: <http://autism.about.com/od/treatmentoptions/p/floortimetips.htm>, magyarul pedig itt olvashatnak és érdeklődhetnek a módszerről: <http://www.cseperedo.hu/>.

A módszer legnagyobb eredménye a sztereotip és problémás viselkedések ellenőrzése.

Itt lehet érdeklődni:

Nemzetközi Cseperedő Alapítvány

Postacím: 1136 Budapest, Tátra u. 28.

info.cseperedo@gmail.com

Cseperedő vonal: (30) 254 6602; (70) 773 8686

<http://www.cseperedo.hu/>

SON-RISE

A Son-Rise módszert szülők dolgozták ki. Otthon végezhető, gyermekközpontú. A Son-Rise program abban hisz, hogy a gyermek legnagyobb erőforrása a szülő, hiszen senki sem ismeri annyira a gyermeket, mint saját szülei. Az intézetben a szülőkkel is dolgoznak. A szülők kezébe konkrét eszközöket adnak, így segítséget kapnak ahhoz, hogy gyermekük legeredményesebb tanárai és terapeutái legyenek. Legfontosabb eleme a gyermek iránti szerető, elfogadó magatartás. A szülők egy ingerszegény szobában (az „igenszobában”) játszanak a gyermekkel úgy, hogy a gyermek irányít. Ezáltal a gyermek bizalmat nyer az emberek iránt és látja, hatással tud lenni a számára oly gyakran zűrzavaros világra.

A módszer azon az elven (reményen) alapul, hogy ha az autizmussal élő végre fölfigyel a környezetére, amit ő befolyásolhat, akkor nagyon lassan hajlandó lesz fordított interakcióra is.

Itt lehet érdeklődni:

MA Alapítvány

1061 Budapest, Dessewffy u. 15.

postacím: 1013 Budapest, Krisztina krt. 59/b

(06 70) 454 5899

info@maalapitvany.hu

www.maalapitvany.hu

SPELL

Kifejezetten oktatási módszer, a NAS (Angol Nemzeti Autizmus Szövetség) által kidolgozott tanterv. Nemzetközi weboldalakon megtalálható a szakirodalma. Alapelvei a TEACCH módszerhez hasonlóak.

A SPELL célja, hogy megfontolt, rugalmas tantervvel áthidalják és csökkentsék az autizmusból eredő sérülés hatását a három ismert károsodott fejlődési területen.

Bővebben: <http://www.autism.org.uk/living-with-autism/strategies-and-approaches/spell.aspx>

BÁNFFY-MÓDSZER

A módszer az Ausztriában élő *dr. Bánffy Eszter* nevéhez fűződik. A komplex érzékelést (látás, hallás, mozgás, tapintás, ízlelés és ezek összekapcsolódását), valamint az észlelés, figyelem és gondolkodás fejlesztését célzó terápia.

Alapja a folyamatos, éveken keresztül végzett intenzív, egyénre szabott fejlesztés, egész éven át azonos terapeutával. Célja, hogy a gyermeket hosszú távon, lehetőleg véglegesen családban tartsák, az együttélést megkönnyítsék, a család tehermentesítésének szem előtt tartásával.

Az alapítvány a fölvetett gyermek fejlesztését heti egy, maximum két alkalommal tudja vállalni.

Itt lehet érdeklődni:

Flóra Alapítvány

1032 Budapest Gyenes utca 20.

(06 20) 398 9291

floraalapitvany@floraalapitvany

www.floralapitvany.hu

A minisztériumi autizmus irányelv nem tesz említést a módszerről.

KIEGÉSZÍTŐ TERÁPIÁK

A kiegészítő terápiák nem helyettesítik az autizmusspecifikus fejlesztő terápiákat, de új teret adhatnak a tanításhoz, a gyakorláshoz.

Így például a **hippoterápia**, a különböző **szenzomotoros tréningek** szárazföldön és vízben, vagy a **zenei interakciós tréning**, amelyek nemcsak a mozgásos vagy zenei készségek fejlesztésének kitűnő eszközei, hanem alkalmat teremtenek például a kommunikációs és szociális készségek fejlesztésére is.

Mielőtt bármilyen kiegészítő terápiába kezdene, feltétlenül konzultáljon a gyermeket jól ismerő szakemberrel!

DAN – Kísérletek az autizmus biológiai megközelítésére

Az autizmus biológiai szempontú megközelítése szerint az autizmussal élő személyek szervezetében alapvető problémák vannak a sejt „energiagazdálkodási” rendszerében, néhány életfontosságú vegyület sejtszinten történő, kellő mennyiségű előállításában és a toxikus hatású anyagok megfelelő ütemű kiválasztásában, eltávolításában. Addig, amíg egy gyermek egészségesnek látszik, a szervezet képes a veleszületett hátrányait – az őt érő hatásokkal szemben – kompenzálni. Az egyensúly felborulásának jeleit a legérzékenyebb szervrendszer, a központi idegrendszer tüneteiként látjuk. E megközelítés szerint a kellő időben elkezdett és megfelelő ideig alkalmazott, kombinált, egyénre szabott orvosi kezelés eredményeképpen az autizmussal élő személyek állapotában javulás érhető el. Az erre nyitott szülők, kutatók, orvosok, szak-

emberek, a **Defeat Autism Now!** (Győzd le az autizmust most!) röviden a DAN mozgalomban dolgoznak együtt. A kezelés része többek között a glutén- és kazeinmentes diéta, vitaminkúra, a méregtelenítés. (A diétákról bővebben olvashatnak jelen kiadványunk *Egészségügy* c. fejezetében.)

A biológiai kezeléssel kapcsolatos álláspontok különbözőek az egész világon, ezért az AOSZ állásfoglalást kért az Autism Europe-tól, az európai autista civil alapítványokat, egyesületeket tömörítő nemzetközi szervezettől. Válaszuk szerint az Autism Europe-nak nincs hivatalos állásfoglalása a DAN protokollról, de a Gyermekek és Serdülő Pszichiátria és Szövetséges Szakmák Nemzetközi Szövetségének ajánlása alapján közlik, hogy az autizmuspektrum-zavarok körében a DAN projekt módszerei nem a leginkább ajánlott beavatkozások, tekintettel arra, hogy hatásosságukra tudományos bizonyíték nem áll rendelkezésre.

A minisztériumi irányelvek szerint a nagydózisú vitaminok esetleges toxikus, távlati hatása még nem ismert, autizmus-specifikus hatásukra vonatkozó tudományos evidencia nincs, különböző súlyosságú veszélyeik viszont vannak.

Itt lehet érdeklődni:

MA Alapítvány

1013 Budapest, Krisztina krt. 59/b

(06 70) 454 5899

info@maalapitvany.hu

www.maalapitvany.hu

www.autismresearchinstitute.com

GAPS

A Gut and Psychology Syndrom, azaz GAP-Szindróma kifejezést *dr. Natasha Campbell-McBride* brit neurológus és táplálkozástudós alkotta meg, azon felismerése alapján, hogy egyes, korábban főként mentális zavarnak tartott problémáknak, mint pl az autizmus, diszlexia, diszgráfia, hátterében alapvetően az emésztőrendszer funkciózavara áll. Kutatásai és klinikai tapasztalata alapján ezek a betegségek illetve tü-

netek az általa kidolgozott GAPS táplálkozási protokollt követve sikeresen kezelhetők gyógyszerek nélkül is, akár teljes gyógyuláshoz segítve az érintetteket. Erről szóló könyve magyarul is megjelent.

A minisztériumi autizmus irányelv nem tesz említést a módszerről.

Az AOSZ diétákkal kapcsolatos álláspontja:

Jelenleg nincs olyan tudományos bizonyíték, amely alátámasztaná, hogy bármilyen diéta magára az autizmusra jótékony hatással lenne, vagy azt gyógyítaná. Természetesen, ha az autizmussal élő gyermeknek valamilyen diétával kezelhető egészségügyi problémája van, megfelelő kezelés hatására az ebből fakadó viselkedésproblémák csökkenhetnek. A nem megfelelően alkalmazott diéták azonban súlyos következményekkel járhatnak, hosszú távú hatásuk nem ismert. Mindezek miatt nyomatékosan kérjük a szülőket, mielőtt gyermeküknél diétát alkalmaznának, feltétlenül konzultáljanak szakorvossal (nem neurológussal, nem pszichológussal)!

Szövetségünk nem hivatott egy tudományos vita eldöntésére, de fontosnak tartjuk leszögezni az alábbiakat:

- az autisták fejlődése szempontjából alapvető a korán megkezdett, és az egész életen át tartó
- autizmusspecifikus és egyénre szabott fejlesztés, ami mással nem helyettesíthető;
- az autizmus a tudomány jelenleg elfogadott álláspontja szerint nem gyógyítható állapot, de megfelelő beavatkozások eredményeként jelentős javulás érhető el;
- a folyamatos orvosi kontroll elengedhetetlen;
- a kezelések megkezdését, annak szükségességét alapos orvosi kivizsgálásnak kell megelőznie.

SZENZOROS INTEGRÁCIÓS (AYRES) TERÁPIA

Anna Jean Ayres, amerikai nevelésszichológus és agykutató alakította ki a szenzoros integrációs teszteket és terápiát. Elméletén, leegyszerűsítve, azt értjük, hogy bizonyos tanulás- és visel-

kedészavarok oka az idegrendszer éretlensége, ami az érzékszervek által felvett információk integrációjának alacsony színvonalában nyilvánul meg. Szemléletében újdonság, hogy a problémás viselkedést kompenzációs tevékenységnek fogja fel. Véleménye szerint a gyerekek viselkedésében megfigyelhető zavarok a fejlődés hiányára utalnak, de egyúttal a fejlesztés útját is kijelölik. Fontos szempont, hogy a terápia során a fejlesztést arról a szintről kezdjük, amelyik szinten a fejlődés elmaradt, vagy amelyik rosszul működik. Például a néhány hónapos gyermek életében nagyon fontos a kúszás-mászás ahhoz, hogy idegrendszere megfelelően fejlődjön. Ha ez kimarad, később pl. tanulási nehézségek jelentkezhetnek; ilyenkor a fejlesztő szakember a fejlesztést a kúszás-mászás „szintjétől” kezdi el. A terápia hely- és eszközigényes.

A terápiával megcélzott fejlesztési területeken az autizmussal élő gyermekek szinte kivétel nélkül fejlődési zavart mutatnak. A módszer természetéből adódóan csökkenthetők a viselkedészavarok, illetve elfogadható formába alakíthatók át. A terápia eredményeként alakul ki, vagy fejlődik a testi-lelki én, amely az éntudathoz és a személyiségfejlődéshez vezető út legfontosabb állomása.

Fontos tudni, hogy a pedagógiai szakszolgálatok, nevelési tanácsadók számára jogszabályi előírás az Ayres terápiás eszköztár megléte.

A minisztériumi irányelv szerint autizmusspecifikus hatására vonatkozó tudományos bizonyíték nincs, de nem ártalmas, kellemes.

ZENETERÁPIA

A zeneterápia a zene erejével történő fejlesztés: a mozgás, a figyelem, a koncentráció és a kommunikáció területén, egyéni vagy csoportos foglalkozás keretében. A foglalkozások segítik a közösségbe való könnyebb beilleszkedést, a kortárskapcsolatok kialakulását.

Az autista gyerekek jellemző tulajdonsága, hogy nem tudnak a másik emberrel kapcsolatot teremteni. Az eredendő sérülést a zeneterápia sem gyógyítja, de tapasztalatot ad arról, hogy az autista ember is képes ráhangolódni a másokra. Javulhat az állapota, jobban képes a környezetével együtt lenni, viselkedészavara csökkenhet, erősíti az élményt. A foglalkozásokon az improvizálás mellett mindig más és más kommuniká-

ciós gyakorlatokat is végeznek.

Autisták esetében is sikeresen alkalmazzák az Ulwila módszert. *Heinrich Ullrich* német gyógypedagógus szembeszállt azzal az elterjedt véleménnyel, mi szerint „az értelmi fogyatékosok nem képesek dallamhangszeren játszani”. Olyan módszert dolgozott ki, amely nem igényel komplex gondolkodásmódot, csak a színek azonosításának képességét. A hagyományos kottaolvasás megtanulása valóban bonyolult még az egészséges kisgyerek számára is, de ez a speciális, színes kottarendszer és a hozzátartozó egyszerű és könnyen áttekinthető hangszercsalád, hatalmas sikerélményt ad az így zenélni megtanuló sérült embereknek.

Zeneterápiára egyre több intézményben van lehetőség.

A minisztériumi irányelv szerint önmagában, nem komplex program részeként nem bizonyítható a hatása, de nem ártalmas, kellemes.

Itt lehet érdeklődni:

„A Zene Mindenkié” Egyesület

1102 Budapest Füzér utca 27/a.

(06 1) 261 5445

Postacím: Erdős Katalin elnök

2000 Szentendre, Deli Antal utca 36/1

Telefon/fax: (06 26) 319 263; (06 30) 207 4222

www.parafonia.hu

TSMT – Tervezett szenzomotoros tréning

A TSMT során a terápia vezetője meghatározott és ismétlődő gyakorlatsort ír elő, melynek segítségével az idegrendszer érésének elmaradásai fejleszthetők.

Érdemes először a kerületi vagy területi pedagógiai szakszolgálatnál érdeklődni a terápiáról, mert a szabadpiaci szolgáltatások fizetősek, és az árak elég nagy szórást mutatnak.

A minisztériumi irányelv szerint autizmusspecifikus hatására vonatkozó tudományos bizonyíték nincs, de nem ártalmas, kellemes.

HRG FEJLESZTÉS

A **H**idroterápiás **R**ehabilitációs **G**imnasztika módszere 1994 óta levédett, magyar rehabilitációs eljárás. Langyos vízben alkalmazható 370 mozgásfeladata két-három év alatt megtanítható a (rászoruló) gyermekeknek.

Jellemzői: minden HRG fejlesztést alapos neuro- és szenzomotoros szemléletű vizsgálat előz meg. Ennek segítségével a gyermek idegrendszeri érettsége százalékosan megadható, illetve a hiányosságok és a meglévő készségek, részképességek profilja is ismertté válik. A HRG tréningeket ezeknek az adatoknak a figyelembevételével tervezik meg. A HRG módszer és feladatok rendszeres és kellően intenzív alkalmazásának az idegrendszer kéreg alatti szabályzásának normalizálódására van pozitív hatása. Ezzel párhuzamosan a sikeres viselkedésszervezéshez és a kognitív funkciók (észlelés, emlékezet, gondolkodás) végrehajtásához szükséges agykérgi sémák is „bejáratódnak”, amelyek elősegítik, hogy a sérült idegsejtek feladatait más idegsejtek át tudják venni (transzferhatás).

A mozgás, a figyelem, a „szófogadás”, a beszéd, a beilleszkedési és gondolkozási folyamatok komplexen megfigyelhető javulása jelzi a HRG terápia sikerességét és hatékonyságát, bár nem autizmusspecifikus terápia.

Itt lehet érdeklődni:

A területileg illetékes **pedagógiai szakszolgálatoknál,**

vagy itt:

BHRG Alapítvány

Jelentkezés vizsgálatra:

(06 1) 326 1583; (06 30) 443 0515

Honlap: <http://www.bhrg.hu/>

TERÁPIÁS ÚSZÁS

Az egyensúlyi rendszert serkentő gyakorlatokkal a gyerekek mozgáskoordinációja, egyensúlyérzéke, mozgásos motivációja jelentősen fejlődik, izomtónusuk szabályozottabbá válik, testtartásuk javul, súly-

pontjuk stabilizálódik.

A manipulációfejlesztést célzó gyakorlatok célja a szem-kéz koordináció javítása, a tárgyért nyúlás, fogás, megtartás, elengedés gyakorlása, a kéz finommozgásának fejlesztése.

A vízi környezethez való alkalmazkodás olyan szintet érhet el, hogy merüléssel összekötött gyakorlatokat is képesek végrehajtani. Víz alatti tájékozódó képességük fejlettségére jellemző, hogy a gyerekek a medence aljáról céltárgyakat tudnak felhozni, átbújnak a deszka alatt. Ezzel légzésfunkciójuk javul, vitálkapacitásuk nő, fontos önmentő képességük is jobban működik.

A vízben végzett irányított játékkal, gyakorlattal a testtudatuk, énképük javul, öntudatuk fejlődése jobban befolyásolhatóvá válik. Figyelmük, koncentrációjuk, emlékezetük javul.

Szerencsére a terápiás úszás a viszonylag könnyen elérhető terápiák közé tartozik, és egyre több intézményi ellátó biztosítja ezt az autista gyermekeknek. Orvosi indokoltság esetén anyagi támogatás is szerezhető a költségek mérséklésére.

LOVASTERÁPIA

A lovasterápia is azon lehetőségek közé tartozik, ami viszonylag széles körben elérhető az autista embereknek. A lovasterápiának több ága van:

1. A hippoterápia

A hippoterápia mozgásszervi rendellenességek, tartás- és mozgási funkciók hibája esetén használatos terápiás eljárás.

2. Gyógypedagógiai célú vagy fejlesztő lovaglás.

A gyógypedagógiai célú vagy fejlesztő lovaglást és lovastornát a szakemberek elsősorban pszichés problémák, kommunikációs, viselkedésbeli, tanulási zavarok, valamint értelmi fogyatékoság, autizmus esetén javasolják. Lehet egyéni vagy csoportos foglalkozás lovasterapeuta végzettségű gyógypedagógus vagy pszichológus vezetésével. A gyógypedagógiai lovaglás során az ember-ló együttműködése eredményeképpen létrejövő pszichológiai értékek kerülnek előtérbe az egyén fejlesztése érdekében. A terápia során a legfontosabb a lóval való közvetlen

kontaktus, testének melege, puhasága, járásának ringatása, amelyek segítenek kikapcsolni a káros külső és belső ingereket.

A ló közelségének pozitív hatása miatt a kezelések nemcsak lovaglásból, hanem a foglalkozások előtti/utáni simogatásokból, lóápolásból is állnak. A terápia során a résztvevők egyre magabiztosabbak, bátrabbak lesznek, határozottságuk, felelősségérzetük nő, csakúgy, mint egészséges társaiknak. A terápia szerves része a ló gondozása, ápolása, ami komoly pedagógiai hatást vált ki, hiszen növeli a gyermek felelősség- és kötelességtudatát, fejleszti szociális érzékét.

Az autizmussal élők körében tapasztalható érzékelési sajátosságok miatt minden esetben figyelembe kell venni az egyéni szempontokat.

3. Akadályozottak sportlovaglása

Az akadályozottak sportlovaglása (parasport) a szabadidő kellemes és hasznos eltöltését, valamint a sportolási lehetőség kiszélesítését szolgálja.

A minisztériumi irányelv szerint a hippoterápiának autizmusspecifikus hatására vonatkozó tudományos evidencia nincs, de nem ártalmas.

★

A felsoroltakon kívül még sok egyéb terápiás módszer létezik, ezek igénybevétele függ a gyermektől, az elérhetőségtől és sajnos, nem utolsósorban anyagi teherbírásunktól. Mindenképpen érdemes tájékozódni a szakemberektől, böngészni az interneten, állandóan keresni, figyelni a lehetőségeket.

Végül tájékoztatásul közöljük az Egészségügyi Minisztérium szakmai irányelvei alapján, a következő módszerek autizmusspecifikus hatását tudományos evidenciák cáfolják, alkalmazásuk kifejezetten kontraindikált, veszélyes:

1. Kombinált védőoltások elutasítása, mint megelőzés
2. Facilitált kommunikáció
3. Holding vagy ölelésterápia.